

СЕКЦІЯ 6 ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.13.02

Трусова Н.В.*доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Таврійського державного агротехнологічного університету***Анастасова К.А.***аспірант кафедри обліку і оподаткування
Таврійського державного агротехнологічного університету*

МЕХАНІЗМ ДІЇ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто комплексну модель ефективного фінансування, яка реалізує механізм дії фінансового потенціалу в господарській діяльності аграрних підприємств. Доведено, що модель ефективного фінансування матиме право на життя лише за умови стабільного економічного розвитку фінансового ринку, який визначає вартість джерел фінансування, що спрямовуються в операційний цикл аграрних підприємств у вигляді активних інструментів фінансового потенціалу. Розроблено методичний підхід до формування оптимальної пропорції елементів структури фінансування із дотриманням рівня платоспроможності та фінансової стійкості аграрних підприємств. Визначено залежність ринкової вартості аграрного підприємства від параметрів індикатора ефективного фінансування, враховуючи багаторівневу структуру власних, позикових та залучених джерел фінансових ресурсів.

Ключові слова: фінансові ресурси, джерела фінансування, індикатори ефективного фінансування, фінансовий потенціал, аграрні підприємства.

Trusova N.V., Anastasova K.A. МЕХАНИЗМ ДЕЙСТВИЯ ФИНАНСОВОГО ПОТЕНЦИАЛА В ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье рассмотрена комплексная модель эффективного финансирования, которая реализует механизм действия финансового потенциала в хозяйственной деятельности аграрных предприятий. Доказано, что модель эффективного финансирования будет иметь право на жизнь лишь при условии стабильного экономического развития финансового рынка, который определяет стоимость источников финансирования, направляемых в операционный цикл аграрных предприятий в виде активных инструментов финансового потенциала. Разработан методический подход по формированию оптимальной пропорции элементов структуры финансирования с соблюдением уровня платежеспособности и финансовой устойчивости аграрных предприятий. Определена зависимость рыночной стоимости аграрного предприятия от параметров индикатора эффективного финансирования, учитывающая многоуровневую структуру собственных, заемных и привлеченных источников финансовых ресурсов.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, источники финансирования, индикаторы эффективного финансирования, финансовый потенциал, аграрные предприятия.

Trusova N.V., Anastasova K.A. MECHANISM OF ACTION OF FINANCIAL POTENTIAL IN THE ECONOMIC ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

The complex model of effective funding that implement the mechanism of financial capacity in economic activity of agricultural enterprises have been considered in the article. The effective funding model will have the right to life only if the sustainable economic development of the financial market, which determines the cost of financing sources allocated to the operating cycle of agricultural enterprises in the form of active financial instruments potential, has been proved. The methodical approach to the formation of the optimal proportion of the structural elements of financing in compliance with solvency and financial stability of agricultural enterprises has been developed. The dependence of the market value of the agricultural enterprises of effective financing options indicator, given the multilevel structure of its own, borrowed and borrowed financial resources have been determined.

Keywords: financial resources, funding sources, indicators of effective financing, financial potential, agricultural enterprises.

Постановка проблеми. Фінансовий потенціал, який мобілізує реальні та приховані фінансові можливості, відіграє визначальну роль у стабільності економічного розвитку суб'єктів господарювання. Узгоджуючи матеріальну та вартісну основу відтворювального процесу, формуючи економічно обґрунтовані параметри фінансування на достатньому ресурсному рівні фінансовий потенціал забезпечує прибутковість діяльності аграрних підприємств. Але фіксація загальних властивостей власних, позикових та залучених джерел фінансування, а також їх взаємозв'язок має уособлювати ті економічні процеси, які визначені кількісними й якісними ознаками фінансового потенціалу. Тобто, визначаючи реалії фінансових відносин в оточуючому середовищі аграр-

них підприємств фінансовий потенціал має виконувати ресурсно-розподільчу функцію, забезпечуючи таким чином дворівневу систему розрахунків показників стійкості фінансового стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі проблемам ефективного використання фінансового потенціалу, його впливу на прибутковість діяльності та перспективи подальшого розвитку аграрних підприємств приділено достатньо уваги. Проте резонанс дискусії в наукових колах відбуваються саме під час теоретико-методологічних засад формування фінансового потенціалу аграрних підприємств, якими займаються як вітчизняні вчені – Л. Вдовенко [2], М. Дем'яненко [3], Ю. Лупенко [7], О. Непочатенко [8], Н. Трусова [11],

В. Федосов, В. Опарін, С. Львовичкін [12] та інші. Тому, враховуючи особливості фінансових відносин в сільському господарстві, виникає необхідність в розробці методичного підходу до формування оптимальної пропорції елементів структури фінансування, з метою запобігання загроз дестабілізації механізму дії фінансового потенціалу аграрних підприємств.

Постановка завдання. Метою дослідження є формування комплексної моделі ефективного фінансування, яка реалізує механізм дії фінансового потенціалу в господарській діяльності аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність аграрних підприємств в залученні фінансових ресурсів прораховується на підставі реалізації програми забезпечення потреби у фінансуванні за окремими її елементами, включаючи власні джерела фінансування. Власні джерела фінансування складаються з амортизаційних відрахувань, частини прибутку, яка спрямовується на реконструкцію, технічне переоснащення, нове будівництво. Здійснення необхідних обчислень в обсягах фінансових ресурсів починають з визначення строків їх залучення. Під такими строками розуміють період, який починається з дати одержання банківської позики і закінчується датою, визначеною банком як крайній термін повного її погашення, враховуючи та відсотків за нею [2, с. 111]. Практика свідчить, що нині в Україні у зв'язку з високою інфляцією цей термін не перевищує трьох місяців. Крім того, товарне кредитування є ризиковим для аграрних підприємств (ризик переплати складає 20–30%) [8, с. 247]. З урахуванням часових обмежень проведення розрахунків і платежів, крім банківських гарантій, суб'єктами господарювання можуть застосовувати вексельне фінансування поточної діяльності.

Необхідно зауважити, що за умов переходу держави від фіксованого курсу долара до плаваючого, саме вексельне фінансування є дієвим інструментом забезпечення фінансової стабільності аграрних підприємств на товарному ринку. Здатність підприємств залучати додаткові джерела фінансування на придбання засобів захисту рослин та матеріально-технічні ресурси під більш дешеві відсотки, надає їм можливість вивільнити власні джерела для інвестування своєї діяльності. Забезпечення дешевими джерелами фінансування є «стратегічним завданням аграрної політики на найближчу перспективу з удосконалення саме системи фінансового забезпечення через поліпшення його структури, в якій домінують виступають власні джерела» [1, с. 46]. Таким чином, враховуючи специфіку функціонування аграрних підприємств, акцент саме зводиться до обґрунтування та встановлення оптимального співвідношення між різними формами фінансового забезпечення.

Порушення оптимальних пропорцій окремого елемента структури фінансування спричиняє диспропорцію в фінансовому потенціалі. Вміле володіння факторами, які впливають на формування фінансових показників, обґрунтування їх наукових передумов дає можливість оперативного впливу на незаплановані відхилення. Досягнення очікуваних результатів можливе за умов ефективного і своєчасного реагування на поточні зміни в господарській діяльності аграрних підприємств. Тому забезпечення потреби у фінансуванні для досягнення оптимальної її структури повинно узгоджуватись із механізмом дії фінансового потенціалу на засадах критерію оптимальності фінансування FEI (financing efficiency

index), який доцільно розглядати як індикатор ефективності фінансування [4 с. 135]:

$$\left\{ \begin{array}{l} FEI = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=0}^m x_{ij} * d_j}{\sum_{i=1}^n \sum_{j=0}^m (f(x_{ij}) * d_j + \gamma(x_{ij}) * d_j + \lambda(x_{ij}) * d_j + x'_{ij} * d_j)} \rightarrow \max, \\ \sum_{i=1}^n x_{ij} = FR_j, \\ \sum_{j=0}^m x_{ij} FV_i \end{array} \right.$$

де, FEI – показник ефективності фінансування; x_{ij} – обсяг фінансових ресурсів, що залучається з i -го джерела в j -ий період часу, грош. од.; $f(x_{ij})$ – сума прямих виплат за використання фінансовими ресурсами, що залучаються з i -го джерела, в j -ий період часу, грош. од.; $\gamma(x_{ij})$ – сума інших виплат, пов'язаних із залученням фінансових ресурсів з i -го джерела, j -ий період часу, розмір яких залежить від вартості фінансових ресурсів, що залучаються, грош. од.; λ_{ij} – сума інших виплат, пов'язаних із залученням фінансових ресурсів з i -го джерела, в j -ий період часу, розмір яких не залежить від вартості фінансових ресурсів, що залучаються, грош. од.; x'_{ij} – сума повернення позикових фінансових ресурсів, що залучені з i -го джерела, j -ий період часу, грош. од.; d_j – коефіцієнт дисконтування для j -го періоду часу; FR_j – потреба у фінансових ресурсах в j -ий період часу, грош. од.; FV_i – можливий обсяг залучення фінансових ресурсів з i -го джерела, грош. од.

Відповідно до представленої економіко-математичної моделі оптимальним буде таке поєднання джерел фінансування, за якого значення цільової функції буде максимальним. При цьому вартість фінансових ресурсів, що використовуються в j -ий період часу, має дорівнювати потребам у них у цей же період, при цьому фінансові ресурси, що залучаються з i -го джерела, не повинні перевищувати можливого потенціалу цього джерела фінансування з урахуванням графіків залучення фінансових ресурсів та повернення позики.

З огляду на особливості поточної діяльності аграрних підприємств модель ефективного фінансування включає визначення теперішньої вартості фінансових ресурсів. Тобто, при інших рівних умовах майбутня вартість буде тим вищою, чим нижча середньозважена вартість джерел фінансування, або мінімізація останнього еквівалентна максимізує вартість аграрного підприємства. Орієнтація на найвищий рівень доходності (рентабельності) з економічної точки зору цілком виправдана. І формування виробничих та інвестиційних програм для її забезпечення – це найбільш раціональний підхід до залучення джерел фінансування. Реалізація такого підходу передбачає, в першу чергу, наявність можливостей для товарної та регіональної диверсифікації виробництва, а також існування інших альтернатив фінансування. На сучасному етапі економічного розвитку більшість аграрних підприємств не має достатніх можливостей для товарної диверсифікації, а локалізація виробництва на конкретних земельних ділянках обмежує її регіональну складову. З цього погляду для аграрних підприємств бюджетні обмеження в обсягах фінансування мають більше значення, ніж вибір альтернативних можливостей за критерієм найбільшого рівня доходності (рентабельності). Тому для оптимального поєднання джерел і методів фінансування дуже важливим є зміна вартості позикових джерел.

Вартість джерел фінансування розраховується у процентах за формулою:

$$V_c = D_d S_d + D_a S_a, \quad (2)$$

де V_c – вартість джерел фінансування; D_d – частка боргу в загальному обсязі фінансового забезпечення; S_d – вартість боргових зобов'язань; D_a – частка акціонерного капіталу в фінансовому забезпеченні; S_a – вартість акціонерного капіталу.

Вартість боргових зобов'язань (у частках) розраховується за формулою:

$$S_d = \frac{P}{100} - \frac{N}{100} - \frac{R_f + 3}{100}, \quad (3)$$

де P – процентна ставка кредиту %; N – ставка податку на прибуток (%); R_f – процентна ставка рефінансування НБУ з урахуванням податкових пільг (%).

Поряд із збільшенням вартості аграрного підприємства необхідно забезпечувати зниження вартості позикових джерел і підвищувати вартість власного джерела (акціонерного). При цьому вартість $D_d S_d$ мінімізується до рівня самих ліквідних фінансових ресурсів у структурі власних оборотних засобів (робочого капіталу), а вартість $D_a S_a$ максимізується до необхідної частки чистого прибутку для самофінансування з врахуванням виплати високих дивідендів (вище за високі депозитні ставки банків).

Вартість джерел фінансування може відображати нерівнозначність залучення зовнішніх джерел і акціонерного капіталу, тоді необхідно оцінювати загальну середньозважену вартість. Проте слід мати на увазі, що випуск занадто великої кількості акцій неможливий через обмеження активів підприємства або не вигідний з причини конкуренції на фінансовому ринку при небезпеці втрати контролю над виплатою дивідендів та інших чинників. Тому при прийнятті управлінських рішень про залучення фінансових ресурсів для фінансування господарської діяльності аграрного підприємства, необхідно обирати той варіант, що реалізовує мінімальну вартість позикових джерел і максимальну вартість власного (акціонерного):

$$V_c = \text{opt} V_{ci} = (\min(D_d S_d) + \max(D_a S_a))i, \quad (4)$$

де V_{ci} – i -й варіант формування джерел фінансування підприємства.

Для досягнення мінімальної вартості позикових джерел перешкодами можуть стати обмеження за найбільш вигідними джерелами фінансування. Проект є вигідним, якщо його рентабельність перевищує середню оптимальну вартість фінансування господарської діяльності аграрних підприємств, у протилежному випадку – проект, який є прибутковим, але рентабельність нижче середньої, може негативно вплинути на збільшення загальної заборгованості суб'єкта господарювання, знижуючи його фінансову стійкість. Таким чином, оптимальна структура фінансування (і співвідношення методів внутрішнього і зовнішнього фінансування повинні визначатися за критерієм забезпечення максимальної ринкової вартості аграрного підприємства. При стабільному рівні фінансових ресурсів, доходу і ринкових активів, частка боргового фінансування може бути високою в загальному обсязі фінансового забезпечення аграрного підприємства. І навпаки, нестабільний рівень фінансових ресурсів, із використанням специфічних активів, проковує консервативну політику підприємства по відношенню до частки боргового фінансування, забезпечуючи домінування власних джерел і внутрішнього фінансування.

Стратегічно і тактично при фінансуванні господарської діяльності важливо використовувати типову залежність між індикатором ефективності фінансування і ринковою вартістю аграрного підприємства. Збільшення ринкової вартості аграрного підприємства відбувається за рахунок залучення фінансування ззовні. На рис. 1 відображено як приклад відповідності точка $\max$ ринкової вартості аграрного підприємства, де позикові джерела досягають $\min$ перевищення власних джерел. Подальше збільшення індикатора ефективного фінансування призводить до диспропорції між власними і позиковими джерелами, знижує фінансову стійкість аграрного підприємства, збільшує ризик фінансування.

Проте, досягнувши максимального значення, індикатор ефективного фінансування починає знижуватись з причин ризику банкрутства, підвищення необхідних виплат дивідендів, збільшення процентних ставок за користування кредитними ресурсами. Вирішуючи проблему фінансування господарської діяльності за рахунок інвестиційних проектів слід брати до уваги різні можливі варіанти структури джерел фінансування, необхідні для їх реалізації, а також враховувати їх вплив на ринкову вартість аграрного підприємства.

Рис. 1. Залежність ринкової вартості аграрного підприємства від параметрів індикатора ефективного фінансування

Джерело: розробка автора

Існують певні відмінності у використанні операційного та фінансового важеля в якості індикатора ефективного фінансування аграрного підприємства. Так, використання операційного важеля в якості індикатора ефективного фінансування аграрного підприємства пов'язано з особливостями та обмеженнями. По-перше, виробництво кількох видів продукції є характерною властивістю більшості з них. І, по-друге, існує певна специфіка формування виробничих витрат та проблема з їх поділом на постійні й змінні. Використання ж ефекту фінансового важеля, коли доходність (рентабельність) поточної діяльності суттєво нижча від ціни залучених джерел, втрачає всякий сенс, оскільки веде до негативного результату. Для аграрного підприємства нині прибуток не є базою оподаткування. Тому механізм «податкового щита» не діє. Можна припустити, що в майбутньому ситуація зміниться. Однак і в цих умовах його вплив на зниження середньозваженої вартості джерел фінансування навряд чи може бути істотним. Тому, комплексний підхід до оптимізації структури фінансування аграрних підприємств передбачає обґрунтування умов забезпечення останніх власними, позиковими та залученими джерелами (рис. 2).

Оптимізаційна модель структури фінансування в умовах динамічного середовища визначає джерела ефективного залучення фінансових ресурсів аграрних підприємств. Але, визначаючи переваги того чи іншого джерела фінансування аграрних підприємств, акцент дослідження необхідно зміщувати у бік існуючого дисбалансу між виробничою, інвестиційною та фінансовою діяльністю, що провокує розбалансованість процесу щодо створення нових ресурсів – майнових активів (власних компетенцій), які в ідеалі неможливо копіювати конкурентам. При цьому на початковому етапі дії фінансового потенціалу суб'єкта аграрного спрямування мають використовуватися параметри внутрішньогосподарського середовища – вихід продукції: що робити, з якими показниками якості, з якими витратами, для кого, у які терміни, за якою ціною; рівень забезпечення техніко-технологічним устаткуванням та обладнанням, організації виробництва, праці й управління.

Далі обираються параметри «входу» (мають бути конкурентоспроможними): потреба в фінансових та інформаційних ресурсах з метою реалізації внутрішніх процесів. Необхідність в інформаційних ресурсах визначається після дослідження вимог до виробничого потенціалу аграрних підприємств та параметрів його зовнішнього середовища (політичні, економічні, соціально-демографічні умови, інфраструктура). Зворотний комунікаційний зв'язок між параметрами «вхід» та «вихід» є необхідний для адаптації фінансової складової суб'єктів господарювання аграрного спрямування до параметрів ринкового середовища, які забезпечують високу якість реалізації господарського процесу.

Орієнтація суб'єкта на забезпечення потреб у фінансуванні, означає, що формування будь-якого елемента структури джерел фінансових ресурсів має ґрунтуватися на аналізі та плануванні (прогнозуванні) ринкових перевагах, конкурентоздатності, кредитно-, та платоспроможності. При цьому пріоритетом вибору моделі фінансування господарської діяльності аграрного підприємства є: підвищення якості реалізації фінансового потенціалу (вихідні критерії) відповідно до потреб споживачів; економія фінансових ресурсів за рахунок підвищення якості кінцевої продукції або послуги.

Пошук нових, оригінальних управлінських рішень для задоволення існуючих фінансових потреб господарської діяльності аграрних підприємств розглядається як сукупність фінансових ресурсів та їх властивостей, які визначають механізм дії фінансового потенціалу, зорієнтовують потенційних споживачів на необхідний обсяг фінансування виробництва, фінансову стійкість, конкурентоздатність та платоспроможність. При цьому постійне планування технологічного процесу для вироб-

ництва високоякісної сільськогосподарської продукції з меншою ресурсоемністю забезпечує інтенсивність відтворення виробничого потенціалу та потребу в фінансуванні власними джерелами. Це означає, що основним напрямом планування (прогнозування) фінансової складової господарської діяльності аграрних підприємств є обов'язкове порівняння кращого періоду ефективного використання фінансових ресурсів та формування фінансових показників, скоригованих на зміну податкового навантаження, рівня інфляції, процентних ставок за кредитні послуги, тобто до початку залучення фінансових ресурсів в технологічний процес, із показниками минулих періодів.

Зазначимо, що матеріальною основою фінансового потенціалу підприємства є фінансові ресурси, а величина фінансового потенціалу є результатом спільних зусиль щодо реалізації його компонентів, які, залежно від інтересів власників, може бути виражений або обсягом капіталізованого прибутку та позиковими (залученими) джерелами фінансування, що формується господарюючим суб'єктом на протязі довгострокового періоду, або його доданою вартістю в короткостроковому періоді (рис. 3). Механізм дії фінансового потенціалу припускає виділення проміжних рівнів використання фінансових можливостей аграрного підприємства. Нижнім рівнем є виробничий потенціал, який формується як результат використання і взаємодії техніко-технологічного, інформаційного, організаційного,

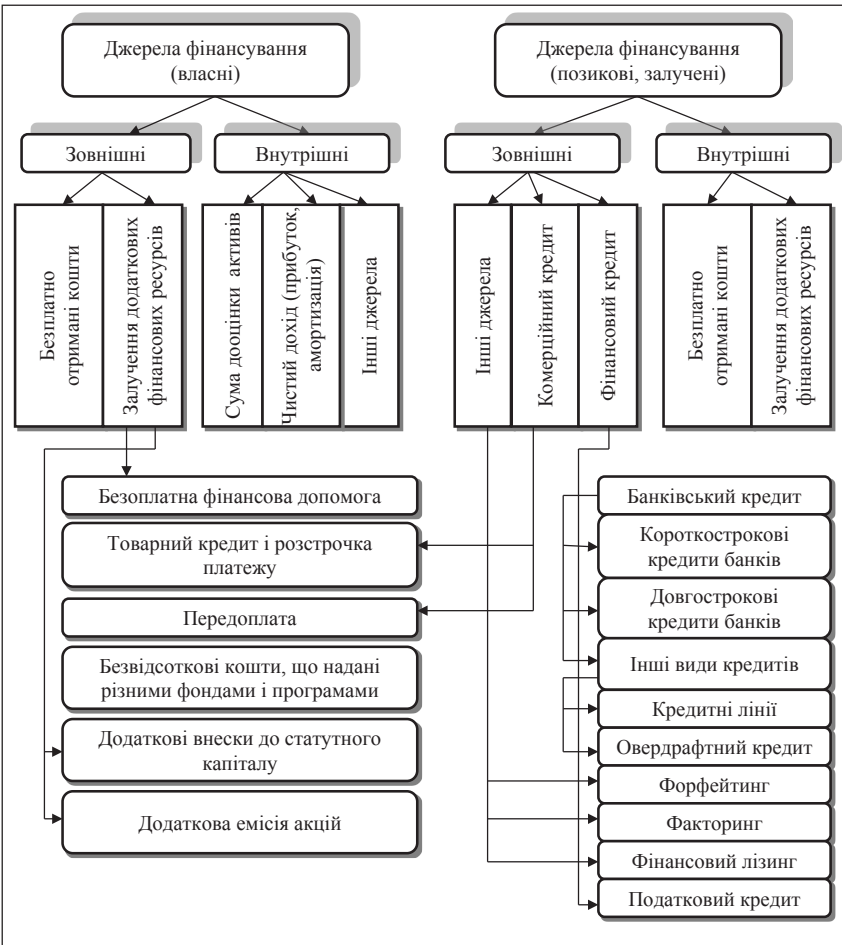

Рис. 2. Багаторівнева структура фінансування аграрних підприємств
Джерело: розробка автора

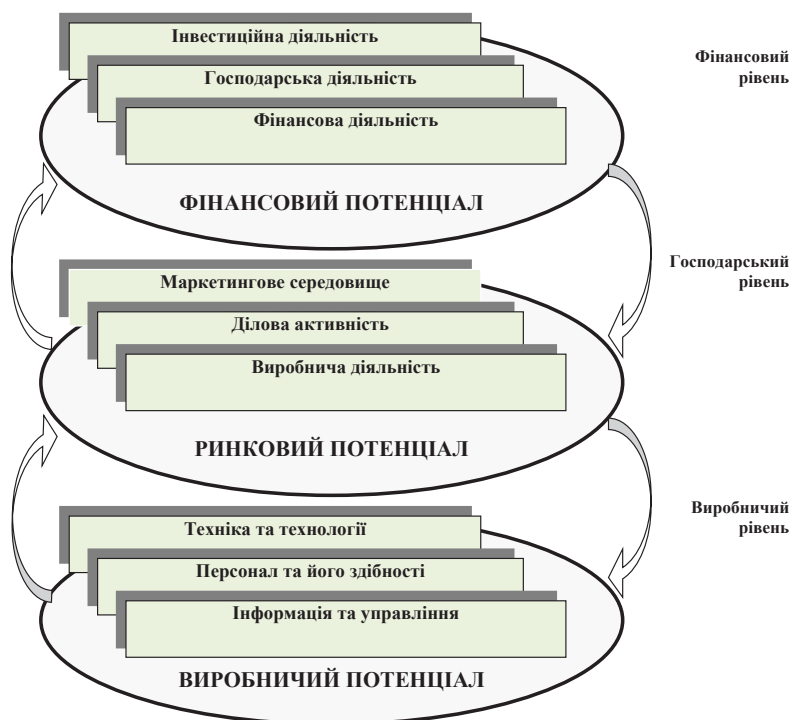

Рис. 3. Механізм дії фінансового потенціалу в господарській діяльності аграрних підприємств

Джерело: розробка автора

кадрового елементів, а результатом його реалізації є фактичний і потенційний обсяги виробництва продукції.

Сполучною ланкою між нижнім виробничим і фінансовим рівнями є ринковий потенціал, який формується як результат прояву компонентів виробництва й ділової активності аграрного підприємства, необхідних для задоволення потреб ринку в певному обсязі сільськогосподарської продукції в умовах існуючого маркетингового середовища. Результатом реалізації ринкового потенціалу є реальний обсяги продажу (дохід від реалізації продукції, робіт, послуг) та формування фінансових резервів.

Сфера обігу сільськогосподарської продукції повинна залишатися обслуговуючою та підпорядкованою по відношенню до сфери виробництва, сприяти прискоренню кругообігу фінансових ресурсів на стадії реалізації фінансового потенціалу аграрного підприємства.

Висновки з проведеного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Формування комплексної моделі фінансування, яка реалізує механізм дії фінансового потенціалу в господарській діяльності аграрних підприємств залежить від ступеня відповідності структурних елементів фінансування в межах господарської ланки, які безпосередньо пов'язані з функціональною властивістю фінансових ресурсів. При цьому збільшується ризик невизначеності в вартісній основі залучених ресурсів. Для її зменшення необхідно визначити функціональну взаємозалежність компонентів фінансування, що породжують якісно нову властивість механізму дії фінансового потенціалу – формувати фінансову складову господарської діяльності аграрних під-

приємств, підвищуючи платоспроможність та фінансову стійкість останніх. Крім того, конструкція багаторівневої структура фінансування аграрних підприємств дозволяє корегувати частку фінансових ресурсів в оборотних активах за їх ліквідністю та ризикованістю з метою підвищення прибутковості господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Модель ефективного фінансування матиме право на життя лише за умови стабільного економічного розвитку фінансового ринку, який визначає вартість джерел фінансування, що спрямовуються в операційний цикл аграрних підприємств у вигляді активних (мобільних) інструментів фінансового потенціалу. Також, представлена модель може використовуватись у довгостроковому періоді для розрахунків майбутнього розвитку аграрних підприємств. Основний акцент робиться на здійсненні аналізу залежності прибуткової діяльності або ділової активності аграрних підприємств, використовуючи як фактори впливу величину державної фінансової підтримки, обсяг короткострокових та довгострокових банківських кредитів та обсяг фінансових ресурсів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Буряк П.Ю. Фінансове забезпечення розвитку підприємництва: Монографія / Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів: Вид-во ЛДФЕІ Мінфіну України, 2000. – 246 с.
2. Вдовенко Л.О. Механізми банківського кредитування в аграрній сфері: [монографія] / Л.О. Вдовенко. – Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2013. – 378 с.
3. Дем'яненко М.Я. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств України: теорія і практика: монографія / М.Я. Дем'яненко, О.І. Зуєва. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 190 с.
4. Дорошенко Т.В. Формування оптимальної структури фінансування на підприємстві // Фінанси України. – 2012. – № 9(82). – С. 134–137.
5. Костіна Н.І. Фінансове прогнозування: методи та моделі: [навч.посіб.] / Н.І. Костіна, А.А. Алексеев, О.Д. Василик. – К.: «Знання». – 1997. – 183 с.
6. Лактионов М.В. Системный подход в менеджменте / М.В. Лактионов. – М.: Генезис. – 2000. – 288 с.
7. Лупенко Ю.О. Формування перспективної моделі сільського господарства України / Ю.О. Лупенко // Економіка АПК – 2012. – № 11. – С. – 10-14.
8. Непочатенко О.О. Організаційно-економічні механізми кредитування аграрних підприємств: монографія / О.О. Непочатенко. – Умань: УВПП, 2007. – 456 с.
9. Орехов С.А. Обратные средства корпоративных объединений: теоретические и практические аспекты статистического анализа / С. А. Орехов. – М.: БУКВИЦА, 2010. – 157 с.
10. Просветов Г.И. Прогнозирование и планирование: задачи и решения: [учеб.-метод. пособие.] / Г.И. Просветов. – М.: Изд-во РДЛ, 2005. – 288 с.
11. Трусова Н.В. Формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств: монографія / Н.В. Трусова. – Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2015. – 354 с.
12. Федосов В., Опарін В., Львовчкін С. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: Монографія / За наук. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2002. – 387 с.